

FRA UNDRING TIL ENDRING
FRA REFLEKSJON TIL LÆRING

**NORSK
KULTURFORUM**

Steiner for positiv markering av det vi liker,
NORDFJORDEID.

Vi tror undring endrer.
Vi erkjenner at vi må våge å ta andre
perspektiver.
Egenverdien av å bli utfordret
må ikke undervurderes men oppgraderes.
Vi må samarbeide med dem som vil og kan.
Stedets ildsjeler,
de som kjenner stedets sjel,
må tas med og følges opp.

”

FOTO, FORSIDE: NAUSDAL KOMMUNE, ØYSTEIN ULLALAND. Kyro av Oddvar Torsheim og Geir Hjetland.

ØVRIGE FOTO: SISSEL AARSETH OG ÅSE VIGDIS FESTERVOLL

TEKST: ÅSE VIGDIS FESTERVOLL

ENGELSK ØVERSETTELSE: GARY JOHN MAY

GRAFISK UTFORMING: UNNIFORM

FORORD

Norsk kulturforum har de siste årene arbeidet systematisk med å sette kultur på dagsorden i samfunnsutvikling og planlegging. Under tittelen Kultur for samfunnsutvikling har vi samlet erfaring gjennom et eget pilotprosjekt i samarbeid med Sogn og Fjordane fylkeskommune, utviklet nettverk til nordiske samarbeidspartnere og spredd informasjon gjennom møter og konferanser.

Kultur for samfunnsutvikling handler om å involvere innbyggere, næringsdrivende, offentlig, frivillige og private interessenter i steds- og samfunnsutvikling. Det handler om en bred og inkluderende kartlegging og synliggjøring av stedets egenart og ressurser. Målet er en felles tverrsektoriell visjon for utvikling av eget lokalsamfunn der stedets kulturelle ressurser, både materielle og immaterielle er sentrale.

Lia Ghilardi, direktør i Noema, har vært sentral i dette arbeidet siden hun presenterte oss for metoder og innfallsvinkler fra sitt arbeid med *Cultural planning*, på Norsk kulturforums landskonferanse i Drammen i 2011.

Norsk kulturforum etablerte i 2012 et samarbeid med Sogn og Fjordane fylkeskommune for å teste ut ideer og innfallsvinkler fra *Cultural planning* i norske kommuner, gjennom et felles pilotprosjekt. Prosjektideene ble presentert på fylkets kulturkonferanse høsten 2012 der alle kommunene ble invitert til å melde interesse for deltakelse. Fylkeskommunen hadde ansvaret for utvelgelse og avtaler med kommunene og har hatt LUK-midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til prosjektet i prosjektperioden 2013–2014.

Lia Ghilardi introduserte oss også til det svenske nettverket Cultural Planning Laboratory som vi har hatt god kontakt med og lært mye fra siden høsten 2011. Vi har deltatt på flere konferanser og møteplasser og nytt godt av deres erfaringer tilbake til 2007.

Gjennom det svenske nettverket har vi også fått kontakter og møtt likesinnede fra både Finland og Danmark, i tillegg til Sverige. Som del av pilotprosjektet i Sogn og Fjordane har vi hatt studieturer til England og Finland. Lia Ghilardi har vært en sentral foreleser og mentor for begge studieturene, i tillegg til kontakt og samarbeid gjennom hele prosjektperioden og videre oppfølging i etterkant.

I denne publikasjonen ønsker vi å synliggjøre innfallsvinkler, tema, utfordringer og erfaringer fra arbeidet med Kultur for samfunnsutvikling. Pilotprosjektet i Sogn og Fjordane har selvfølgelig en sentral plass i dette. Prosjektansvarlig i Sogn og Fjordane fylkeskommune har vært Sissel Aarseth fra kulturavdelingen¹.

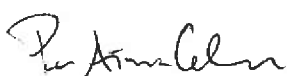
Publikasjonen er utarbeidet av Åse Vigdis Festervoll, Norsk kulturforum, med innspill og kommentarer fra Sissel Aarseth. Illustrasjonene bygger på arbeidet med pilotkommunene og oppsummerer diskusjoner og innfallsvinkler underveis.

Det er mange innfallsvinkler til samfunnsutvikling og samfunnsplanlegging og mange, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, jobber med lignende prosjekter som vi beskriver her². Det som kanskje skiller vårt arbeid fra andre er at kultur i vid forstand gis en sentral plass og rolle, både som sektor og generell innfallsvinkel og beskrivelse. Lokale kulturelle kjennetegn og identitet er viktig, og prosessene der folk møtes og inkluderes, er like viktige som målet. Mulighet for deltakelse, eierskap, reell påvirkning og samarbeid står sentralt.

Norsk kulturforums arbeid med Kultur for samfunnsutvikling er i dag en del av Norsk kulturforums generelle arbeid. Erfaringene brukes og formidles i prosjekter, prosesser og sammenhenger der dette er naturlig.

**NORSK
KULTURFORUM**

Oslo, mars 2016

STYRELEDER

GENERALSEKRETÆR

¹ Det er utarbeidet flere rapporter og oppsummeringer for prosjektet. Disse kan fås ved henvendelse til kulturavdelingen i Sogn og Fjordane fylkeskommune.

² Mer informasjon: Lia Ghilardi, Noema, Kryss, NIBR (By- og regionsforskningsinstituttet), NIKU (Norsk institutt for kulturminneforskning), TØI (Transportøkonomisk institutt), Cultural Planning Laboratory (Sverige), Sibbo kommune (Finland).

MED KULTUR SOM BYGGEMATERIALE

I internasjonal sammenheng skårer Norge høyt på alle mål for sosial kapital. Dette betyr at vi har gode lokalsamfunn der tillit, nettverk og inkludering fungerer bra. Kulturlivets aktiviteter og møteplasser er viktige i denne sammenhengen.

Kultur er fellesskap. Kultur er kreativitet der undring får plass og endring finner sted i en kontinuerlig prosess. Hvordan kan vi bruke dette på en god måte i eget lokalsamfunn?

Vi leter ofte etter noe nytt, men erfaring viser at vi bør starte med det vi har, det vi er stolt av og det som kjennetegner oss og skiller oss fra andre.

Det er viktig å ha et helhetlig og langsiktig perspektiv i arbeidet med samfunnsutvikling og kulturstrategier. Ting tar tid, ofte veldig lang tid. Men om vi bruker denne tiden godt kan det gi uante resultater. Samfunnet er det vi finner og skaper sammen. Vi vet derfor ikke alltid verken hvor vi vil eller hvor vi skal. Utnytt dette for å få nye ideer og finne flere mulige løsninger!

- Inviter til åpne dialogmøter der folk flest blir hørt og sett.
- Sats på bred forankring og samarbeid i alle prosesser der det er mulig.
- Møt andre og hverandre med positive holdninger, vennlig samhandling og respekt for hverandres kunnskap og kompetanse.
- Gi berørte eierskap, innsikt og påvirkningsmuligheter.
- Jobb med involvering og forankring.
- Bruk egne krefter i kommunen og lokalsamfunnet, og bygg gjennom dette lokal kompetanse over tid.

- Ha et bevisst forhold til hvordan dokumentasjon samles, organiseres og lagres. Sørg for at ny informasjon alltid kan kobles til eksisterende kunnskap.
- Bygg og tilgjengeliggjør kunnskap over tid.

Kommuner er ulike og unike. Arbeidsmetoder og innfallsvinkler kan læres på tvers av kommunegrenser, men løsningene må finnes lokalt ut fra egne rammer og ressurser.

CULTURAL PLANNING OG CULTURAL MAPPING SOM METODE I NORSK SAMFUNNSPLANLEGGING OG -UTVIKLING

Innledning

Norsk kulturforums arbeid med Kultur for samfunnsutvikling tar utgangspunkt i metoder og innfallsvinkler som på engelsk kalles Cultural planning og Cultural mapping, eller kanskje mer beskrivende «planning culturally»³. I arbeidet med samfunnsutvikling og kartlegging, bidrar disse metodene og innfallsvinklene til at prosessen blir like viktig som målet. Dette er en helhetlig måte å arbeide på, ikke bare et verktøy i prosjektarbeidet.

Utgangspunktet for å starte arbeidet kan være et konkret problem, pågående arbeid med planer og strategier eller et overordnet ønske om mer og bedre kunnskap om eget lokalsamfunn eller region. Arbeidet starter med det vi kan kalle diagnostisering; hva kjennetegner det problemet vi ønsker å løse, eller det samfunnet vi ønsker å utvikle, hvilke rammer har vi og hvilke muligheter ser vi?

Det legges vekt på involvering av innbyggere, næringsdrivende, offentlig, frivillige og private interessenter i utvikling av egen kommune. Innfallsvinkler og metoder er brede og inkluderende i kartleggingen og synliggjøringen av stedets egenart og ressurser.

Målet er en felles tverrsektoriell visjon for utvikling av eget lokalsamfunn, bygget på lokalsamfunnets kjennetegn og sterke sider; der stedets kulturelle ressurser, både materielle og immaterielle er sentrale.

Kultur tolkes i Norge ofte som en betegnelse på kultursektorens ansvarsområder og aktiviteter. Men i vår sammenheng skal det også tolkes bredere, som en beskrivelse av kjennetegn ved et sted, være seg historie, næringsgrunnlag,

arbeidsmåter eller andre særtrekk. Det handler om vår lokale identitet, det vi kan og kjenner og føler eierskap til, og som skiller oss fra andre. I denne sammenheng vil alle kommunens ulike sektorer og ansvarsområder ha en naturlig plass.

DET HANDLER OM:

- å ha et tverrsektorielt og helhetlig perspektiv med kunnskap og respekt på tvers av alle sektorer og ansvarsområder.
- at vi i samfunnsplanleggingen skaper forutsetninger for helhetlig utvikling, miljømessig, økonomisk, sosialt og kulturelt.
- å gi kultursektoren en naturlig plass i samfunnsutviklingen, på lik linje med alle andre sektorer.
- å gi kulturarbeiderne anerkjennelse som likeverdige aktører.

Kultur er sentralt og viktig i bygging av fellesskap. Tillit, sosiale nettverk, inkludering, fellesskap, mestring, glede og lykke er ord som ofte brukes for å beskrive positive opplevelser og mellommenneskelige prosesser. Disse begrepene brukes av mange sektorer, men er kjernebegreper for kulturliv og kulturaktivitet.

Hva det gode livet innebærer for den enkelte og hvilken vei som fører dit, vil variere fra menneske til menneske. Men på denne veien må vi ha med oss fellesskapet, likeverdet, verdigheten, respekten og selvrespekten. Kulturaktiviteter og kulturopplevelser er viktige elementer langs denne veien, både som mål og virkemiddel.

I internasjonal sammenheng skårer Norge høyt på alle mål for sosial kapital. Dette betyr at vi har gode lokalsamfunn

³ Det er vanskelig å oversette Cultural planning til norsk, ettersom «culture» omfatter mer enn det norske ordet kultur.

der tillit, nettverk og inkludering fungerer relativt godt. Et velutviklet kultur- og organisasjonsliv er vesentlig for å skape og vedlikeholde møteplasser for nettverksbygging og tillit. Dette er også basisen for utvikling av et velfungerende demokratisk samfunn. Å bruke disse kjennetegnene, nettverkene og kunnskapene er sentralt i arbeidet med kultur for samfunnsutvikling.

Kreative næringer, folkehelse og stedsutvikling har hatt økende fokus de siste årene, og gjerne da også knyttet til sysselsetting og økonomi. Vi trenger derfor ikke bare et godt kulturliv, men også en kultur for samfunnsutvikling som er sektorovergripende, der harde tall og fakta kobles sammen med sosiokulturelle kjennetegn som livskvalitet, folkehelse, demokrati, rettferdighet, mangfold, materiell og immateriell kultur. Kunst og kultur er råvaren for et bredt spekter av byggende virksomhet.

Pilotprosjekt i Sogn og Fjordane

Med utgangspunkt i disse overordnede innfallsvinklene ble det i 2013–2014 gjennomført et samarbeidsprosjekt som en pilotsatsing i Sogn og Fjordane, der vi testet ut Cultural planning og Cultural mapping. Det overordnede utgangspunktet var å gi kultursektoren en mer naturlig plass i utviklingen av eget lokalsamfunn, finne nye innfallsvinkler og samarbeidsformer for arbeidet med kommunenes overordnede planlegging, og politiske strategier for kultur og samfunnsutvikling.

Alle kommunene i Sogn og Fjordane fikk tilbud om å være med å teste ut metoder og innfallsvinkler hentet fra Cultural planning og Cultural mapping, i form av en oppstartkonferanse. Seks kommuner meldte interesse for å prøve ut metoden i to år. Fire av dem var deltakere gjennom hele prosessen.

Fylkeskommunen fikk støtte til prosjektet gjennom LUK-midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og hadde gjennom dette det økonomiske og administrative ansvaret. Prosjektet ble gjennomført med 4 kommuner: Eid, Gulen, Naustdal og Solund. Kommunene hadde ulike innfallsvinkler og begrunnelse for å delta, men felles for dem alle var behovet for å se med nye øyne på pågående og nye utfordringer, prosesser og tiltak.

Kommunene tok utgangspunkt i eget lokalsamfunn og arbeidet med:

- Konkretisering av samfunnsdelen i kommuneplanen.
- Delplaner for konkrete satsinger.
- Stedsutvikling mer generelt.

Gjennom hele prosjektperioden har det vært felles møter med kunnskapsformidling og faglig påfyll kombinert med presentasjon og diskusjon knyttet til det enkelte prosjekt og den enkelte kommune. Det ble satt spesielt søkelys på behovet for helhetlige og sektorovergripende innfallsvinkler. Kommunene er også i to omganger, fulgt opp med møter enkeltvis.

AKTUELLE TEMA:

Når vi planlegger sektorvis etableres skillelinjer og grenser som hindrer sektorovergripende løsninger. Helhetlig tilnærming krever bredere og nye innfallsvinkler.

- Når vi kun unntaksvis etterspør andre sektors erfaringer fra arbeid med de samme målgruppene, kan svarene fort bli oppstykket og ufullstendige.
- Konkurransen mellom kommuner og regioner kan bidra til ensretting når temaet handler om hvem som er først ute med de nye tiltakene.
- Hvordan kan nye tiltak ta utgangspunkt i det genuint lokale? Hva er befolkningen stolt av? Hva flytter de til og hva vil de ikke flytte fra?
- Hva er stedsutvikling? Hvordan ser vi på utviklingsarbeid? Hvem har definisjonsmakten? Hva er innfallsvinklene til ulike satsingsområder? Snakker vi om lokalsamfunnsutvikling, stedsutvikling, næringsutvikling eller kanskje om et turistprosjekt?
- Estetikk, kunst, kulturarv, natur og lignende har betydning for ethvert samfunn. En sterk identitet gjør lokalsamfunnet interessant og attraktivt både for innbyggerne, besøkende og turister.
- Identitet bygges gjennom involvering, fellesskap og eierskap til prosjekter og prosesser. Dette er kunnskap i og for kultursektoren i dag.
- Hvordan skal vi sikre at kultursektorens kunnskap og kompetanse i større grad enn i dag, inkluderes i strategier og planprosesser for helhetlig samfunnsutvikling? Har kultursektoren gode erfaringer og kanskje et eget språk for dette?

- Hvilken kunnskap har kultursektoren og hvilken kunnskap mangler for å være en aktiv aktør i samfunnsutvikling og planlegging i egen kommune?

Innfallsvinkler, utfordringer og funn

Hva skiller dette prosjektet fra annet arbeid og andre innfallsvinkler?

Det mest grunnleggende skillet er ståstedet. Det handler ikke om ny kunst og kulturpolitikk eller nye former for samfunnsplanlegging, men om åpnere og bredere innfallsvinkler, forankring og involvering.

VI HAR GOD KULTUR FOR SAMFUNNSUTVIKLING NÅR:

- Politikerne er engasjert og har eierskap til prosesser og tiltak.
- Alle sektorer er invitert og involvert.
- Innbyggerne er invitert og involvert.
- Næringsliv og sentrale interessenter er invitert og involvert.
- Dialogen foregår på åpne møteplasser der alle kommer til orde.
- Innspill og utspill systematiseres, synliggjøres og formidles.
- Alle kan følge prosessene underveis og ser synlige resultater.
- Vi satser på vil-prosesser der medvirkning, engasjement og lyst er tillat og etterspurt.

Positive holdninger til samarbeid er viktig. Det handler om åpne og helhetlige tilnærminger til utfordringer, tiltak, prosesser og prosjekter.

Det tar tid, ofte mer tid enn vi tror.

DETTE ER VIKTIGE INNFALLSVINKLER:

- Det er svært viktig med et **langsiktig perspektiv** på arbeidet, og strategier for kontinuerlig oppfølging. Bevisstgjøring av metoder og prosesser krever tid til ettertanke og refleksjon. Erfaringene viser også at kultursektorens kompetanse må inn i de overordnede prosessene fra starten. Verktøyene er de samme som brukes i annen planlegging og utviklingsarbeid, men har en annen vektning av tematikken med tidlig

og åpnere tilnærming, bredere innfallsvinkler og sterkere inkludering.

- **De kreative fagene** har en sentral rolle i prosjektarbeidet. Erfaringene viser at det er viktig å få med kulturbærerne, entreprenørene, pådriverne og andre kreative ressurser i fellesskapene.

- Det tverrsektorielle arbeidet er i seg selv utfordrende og formidlingen innenfor og på tvers av aktiviteter, tiltak og aktører kan være vanskelig. Det er viktig å **flytte prosessene ut** slik at folk som berøres får et eierskap samtidig som de mer formelle prosessene går sin gang i kommunen. Det er viktig at politikere og byråkrater også har **reelt eierskap** til prosessene.

- **Positiv holdning og vennlig samhandling** bygger opp under gode prosesser og er viktig gjennom hele prosessen. Medvirkning for medvirkningens del er ofte et dårlig utgangspunkt. Det er viktig å bruke tid til å møte folk for å høre deres mening om og samle gode innspill til pågående planarbeid. Det er viktig å melde tilbake planer og resultater.

- **Samfunnet er det vi finner og skaper sammen.** Vi trenger derfor ikke å vite hvordan det skal bli før vi begynner. Det er like viktig å vite hvem som skal med og hvordan. Vi må sette enkeltpersonene inn i en større sammenheng der tverrfaglig samhandling, fellesskap og samarbeid står sentralt.

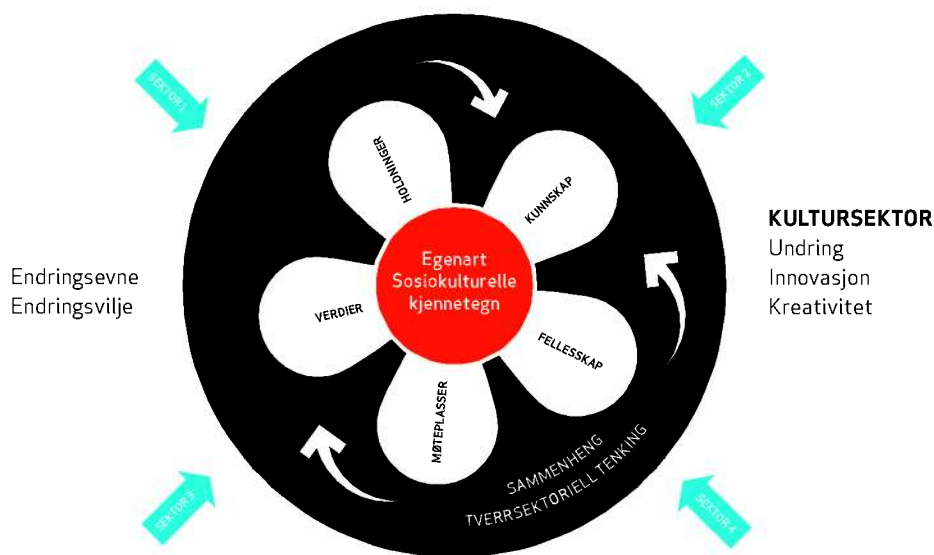
- Det er viktig å spørre: **Hvem er folk?** Hvor er de andre stemmene? Hvordan kan vi lage åpne møteplasser uten vedtatte meninger, faste organisasjonsstrukturer og interessekoblinger?

- Det er viktig å se muligheter og felles interesser på tvers av tema, sektorer og ansvarsområder for å sikre at vi får et helhetlig **samlet tverrsektorielt perspektiv**.

- Forholdet mellom å **kjøre tjenester** og samtidig beholde og ønske å øke kompetansen internt kan være vanskelig. Innleide konsulenter forsvinner med mye av kunnskapen og etterlater seg oftest bare et overordnet dokument med sammenfatning av funn og anbefalinger. Om kartlegging og utvikling gjøres av folk i kommunen vil **kunnskapen i større grad forbli**

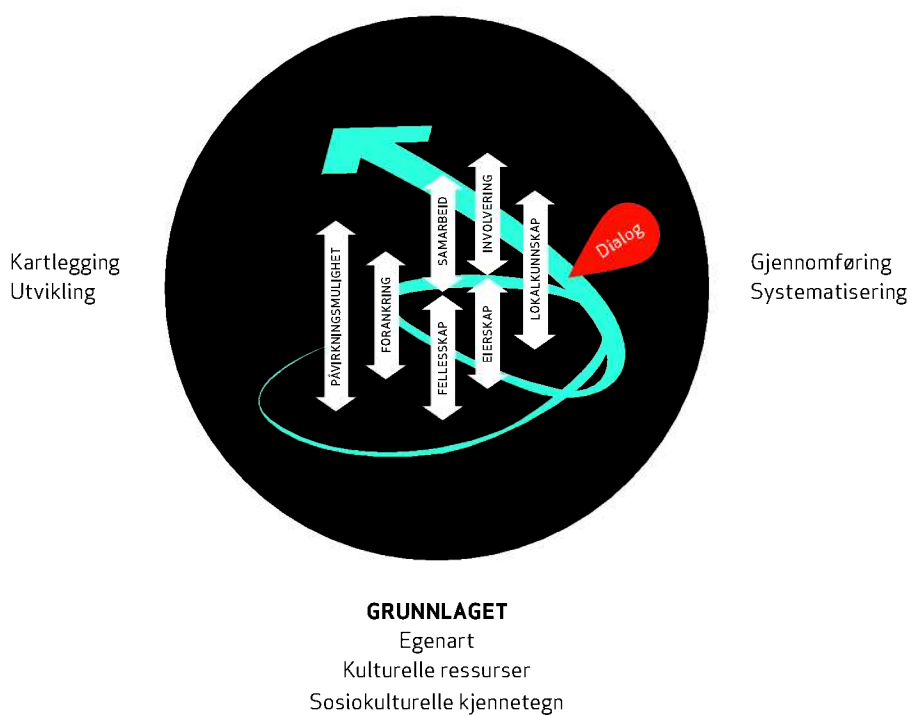
1.

VERDIGRUNNLAGET I KULTUR FOR SAMFUNNSUTVIKLING

2.

PLANPROSESSEN HVA ER VI OG HVA VIL VI BLI?

i kommunen. Mye kunnskap knytter seg til erfaringer og opplevelser som både krever kjennskap til personer og sted, kunnskap om mulighetsrommene som finnes, og om pågående prosesser og strategiarbeid. **Erfaringskunnskap må ikke undervurderes.**

- I små samfunn har alle involverte mange hatter. Dette kan være et fortrinn for involvering og samhandling, men det kan også være en hemsko og en bremsekloss. Det er viktig å finne nye innfallsvinkler, åpne møteplasser og et bredt spekter av involveringsmåter for å få flere innbyggere engasjert, og gjennom dette gi dem mulighet for å bli hørt. Et systematisk arbeid med **involvering og forankring**, meningsfulle stoppesteder underveis, og god tilbakemelding er viktig.
- En av de største utfordringene knytter seg til hvordan vi skal og kan **koble kunnskap over tid**. Erfaring viser at kunnskap samlet i **en** prosess med fordel også kan brukes i andre og kanskje senere prosesser. Utfordringen ligger i måten vi systematiserer og lagrer dokumentasjon, være seg i skriftlige dokumenter og kart (fylkesatlas, GIS), eller i form av muntlig kommunikasjon, bilder og erfaringer.
- Gode systemer for dokumentasjon og videre bruk bidrar til tydeliggjøring for ettertiden både når det gjelder hva vi har lært, men også hva vi kan gjøre annerledes. Dette vil åpne for at **ny informasjon kan kobles til eksisterende kunnskap**.
- I arbeidet med å konkretisere innholdet i kommuneplanens samfunnsdel gir innfallsvinkler og perspektiver fra Cultural planning gode rammer. Det handler ikke bare om lovpålagte tiltak, men også om samhandling og bredere og mer fleksible og dynamiske prosesser.

Kunnskapsoppbygging

Det er viktig å ta vare på og bygge kunnskap i og om kultursektoren. Mange kommuner mangler i dag kulturfaglig tilrettelegger- og utviklerkompetanse og kultur blir ikke alltid tatt med i plan- og strategiarbeid, selv når dette er naturlig. Heller ikke i kommuner som har kulturansatte i sentraladministrasjonen blir kultur nødvendigvis vektlagt.

Samtidig vet vi, som nevnt over, at de sosiokulturelle kjennetegnene er avgjørende for vellykket samfunnsutvikling. Det er et stort og udekket behov for kunnskap om kultursektorens rammer og muligheter, i kultursektoren selv og i andre sektorer. Kultursektoren trenger kunnskap om egne kvaliteter og hvilken plass og rolle sektoren kan og bør spille i den generelle samfunnsutviklingen. Kapasitet og kunnskap må bygges systematisk over tid hos egne ansatte både i og utenfor kultursektoren.

I vårt samfunn, med sterk sektororientering, er den gjensidige kontakten og samarbeidet på tvers av etablerte sektorer helt avgjørende for at metodene over skal fungere som grunnlag for god samfunnsutvikling.

DET TRENGS KUNNSKAPSUTVIKLING INNENFOR:

- Bestillerkompetanse
- Tilretteleggerkompetanse
- Utviklerkompetanse
- Gjennomføringskompetanse
- Formidlingskompetanse
- Prosess- og prosjektkompetanse

Det tar tid å bygge slik kompetanse. Noe læres gjennom kurs og studier, men svært mye må læres gjennom faktisk og praktisk arbeid der ulike interesser og utfordringer sees i sammenheng og der personer med ulik kompetanse samarbeider for å løfte i fellesskap.

Å bygge egen kompetanse og samtidig anerkjenne andres er avgjørende for et vellykket samfunnsutviklingsarbeid både i små og store prosjekter og prosesser.

Avslutning

Det finnes dessverre ingen enkle og allmenngyldige innfallsvinkler og løsninger. Hvert prosjekt og hver kommune må finne egne innfallsvinkler ut fra egne kjennetegn og ressurser. Men det finnes mange egnede metoder for arbeidet med samfunnsutvikling. Disse kan læres.

Målsettingen med pilotprosjektet i Sogn og Fjordane var å teste ut innfallsvinkler og metoder for å gi kultursektoren en naturlig plass i lokalsamfunn og planlegging.

Prosjektet startet med en god tverrfaglig deltakelse. I løpet av prosjektperioden ble det noe utskiftning og frafall i arbeidsgruppen, noe som har preget gjennomføringen og avslutningen av prosjektet.

Helhetlig tilnærming er viktig. Dessverre oppnådde vi ikke at alle kommunene hadde tverrfaglig deltakelse i piloten. Deltakelse og gjennomføring ble derfor i stor grad avhengig av enkeltpersoner og derfor også svært sårbar. De kommunene som hadde tverrfaglig representasjon fra administrasjonen hadde sterkere gjennomføringskraft enn de som ikke hadde dette. Politisk forankring og involvering varierte også sterkt mellom kommunene. Erfaringen viser at kommunene med bred administrativ og god politisk forankring hadde bedre måloppnåelse og resultater enn kommunene med en hovedansvarlig kontaktperson.

Det er likevel slik at de som har fulgt pilotprosjektet helt eller delvis også har hatt nytte av møter, kurs, samtaler og egne tiltak. Det springende punktet er i hvilken grad kommunen som sådan har hatt glede av prosjektet. Dette er det ikke uten videre enkelt å svare på når kunnskap følger enkeltpersoner som kanskje forblir i stillingen, får nye oppgaver, eller flytter.

Kommuner er forskjellige og vil alltid skille seg fra hverandre. Et sentralt spørsmål må være om prosjektet skilte seg fra andre utviklingstiltak i kommunen, og om metodene er svært ulike de som tidligere er brukt. Svaret på dette er ikke så vanskelig som det ser ut. De kommunene som meldte interesse hadde alle jobbet godt med utviklingsprosjekter tidligere og var åpne for å finne nye innfallsvinkler. Metodene var kanskje ukjente for mange, men i møte med ansatte som lette etter hva som kunne virke i egen kommune ble det ukjente fort tilpasset til det kjente i egen administrasjon. I prosjektet har felles møteplasser og diskusjoner om felles utfordringer vært en viktig arena der alle hadde noe å bidra med og alle reiste hjem med ny kunnskap og innsikt.

Tilbakemeldingene fra deltakerne var at felles diskusjon om faglige utfordringer var viktig for eget arbeid. Å få ny kunnskap, prøve ut egne erfaringer, få andres kommentarer og gode diskusjoner om konkrete prosjekter og tanker, gjorde kanskje ikke arbeidet enklere, men ga flere innfallsvinkler til pågående prosesser.

Deltakerne fikk gjennomgående gode innspill både fra hverandre og innleide foredrags- og kursholdere til hvordan

arbeidet kan legges opp ut fra egne erfaringer og lokale utfordringer. Det ble i denne sammenheng hentet kompetanse fra både England og Sverige. Lia Ghilardi var vår mentor gjennom hele prosessen.

Vi har også stilt oss spørsmålet om denne type prosjekt er relevant for kompetanseheving av egne medarbeidere. Svaret på dette er ikke så enkelt. «Planning culturally» krever at kulturens rolle som samfunnsutvikler anerkjennes, og at kulturkunnskap, -aktiviteter og -tiltak oppfattes som viktige i endringsprosesser. Det krever også en egeninteresse i å se utfordringer fra flere innfallsvinkler og anerkjenne andres kompetanse og gjennomføringsevne. Det er derfor ikke sikkert at verken alle kommuner eller alle ansatte vil ha glede av slike prosjekter.

Målsettingen om å styrke kulturarbeiderne i Sogn og Fjordane med hensyn til kunnskap og kompetanse (kapabilitet) i kommunal samfunnsplanlegging og styrking av kulturfeltets rolle i formelle planprosesser og tverrfaglig samarbeid, er en større og mer utfordrende målsetting enn det prosjektet har gitt rom for. Det krever lengre tid før innsats og mål kan dokumenteres. Men vi mener, både ut fra egne vurderinger og tilbakemeldinger, at deltakerne i prosjektet har fått styrket sin kompetanse og kapabilitet gjennom kunnskapsheving.

DELTAKERNE MELDER SELV AT DE HAR FÅTT:

- Økt bevissthet i forhold til medvirkning.
- Forståelse for å spille på og bruke eksisterende ressurser og strukturer.
- Bevissthet om prosessarbeid. Viktigheten av at det settes av tid til innledende arbeid og at prosessen i seg selv vektlegges like mye som resultatet.
- Erkjennelse av at kunnskapsformidling må vektlegges gjennom hele prosessen.
- Forståelse for viktigheten av å sikre og forankre tverrfaglighet i organisasjonen, for bedre løsninger, resultat og måloppnåelse.
- Forståelse for at ting tar tid – veldig lang tid.

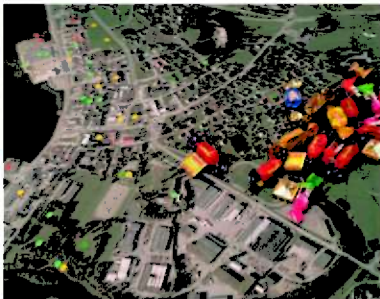
**FRA SAMLINGER OG
KOMMUNEBESØK.**

GULEN.

SEMINAR.

SEMINAR.

GULEN.

SOLUND.

Budeie med Kjartanrosen av Kjartan Slette-mark, NAUSTDAL.
FOTO: NAUSTDAL KOMMUNE

**STUDIETUR TIL
SIBBO, FINLAND.**

RUNDKJØRINGSKUNST.

PLANLEGGINGSSPILL.

PLANLEGGINGSSPILL.

**STUDIETUR TIL
FOLKSTONE OG LONDON.**

FOLKSTONE.

FOLKSTONE.

FOLKSTONE.

FOLKSTONE, KUNSTVERK.

FOLKSTONE.

FOLKSTONE.

LONDON.

LONDON.

LONDON.